

Oude Kerk, 9 juni 2024

Ontmoetingsdienst

ds. Johan Meijer

---

titel: Stefanus

Stefanus

Steven, Stefanie, Stef, Steffi, allemaal genoemd naar Stefanus, evenals de Spaanse Esteban en de Franse Étienne.

Stefanus, Stephanus, Sint Stephanus, verscheidene kerken zijn naar hem genoemd, dorpen, steden aan hem gewijd. Zo-ook Borne, Hertme, Bornerbroek. Maar ook Nijmegen met de Stevenskerk.

Onze Oude Kerk droeg zijn naam vanaf haar stichting en de Rooms Katholieke kerk hier ter plaatse draagt zijn naam voort.

Hier zie je een beeld van hem, hoog boven de ingang van de Sint Stephánus hier in Borne. Bijna niet zichtbaar:

Hier iets meer ingezoomd, maar daardoor ook wel vager:

Hoe spreek je de naam uit? Hoe spel je het? Met PH zoals in Sint Stephánus, of met een f en met de klemtoon op de eerste lettergreep, zoals de Stefanuscantorij en de Stefanshof?

Ik kies vanaf nu, in navolging van de Nieuwe Bijbelvertaling, consequent voor Stéfanus, met f en de klemtoon op de eerste lettergreep.

Over Stefanus vertellen Handelingen 6 vanaf vers 5 tot en met Handelingen 8 vers 1.

Ook Nico ter Linden vertelt over Stefanus in het zesde deel van *Het Verhaal gaat*. 'De kerk groeit en dus groeien ook de spanningen. Je vindt er steeds meer vogels van diverse pluimage en er ontstaat wrijving tussen de Hebreëën, mensen van de oude garde die de Bijbel in het Hebreeuws lezen en de Hellenisten, uit het buitenland gekomen joden die met de Griekse Bijbelvertaling leven. De twee groepen spreken in meer dan één opzicht een verschillende taal, de oude tegenstelling van Israël tegenover de niet-joden, de heidenvolken werkt er in door. De Hellenisten kennen een bredere horizon en zijn liberaler dan hun Hebreeuwse broeders en zusters, ze zijn met hun kennis van de Griekse cultuur geneigd het Joodse erfgoed te relativiseren.'

Schriftlezing: Handelingen 6: 1-7

1Toen het aantal leerlingen toenam, ontstond er op een gegeven moment ontevredenheid bij de Griekstaligen, die de Hebreeuwssprekenden verweten dat de weduwen uit hun groep bij de dagelijkse ondersteuning werden achtergesteld. 2Daarop riepen de twaalf apostelen de voltallige gemeenschap van leerlingen bijeen en zeiden: 'Het is niet goed dat wij de zorg dragen voor de gemeenschappelijke maaltijden, want daardoor verwaarlozen we de

verkondiging van Gods woord. 3Kies daarom, broeders en zusters, uit uw midden zeven wijze mannen die goed bekendstaan en vervuld zijn van de Geest. Aan hen zullen we deze taak opdragen, 4terwijl wij ons zullen wijden aan het gebed en aan de verkondiging van het woord van God.’ 5Alle leerlingen stemden met dit voorstel in. Ze kozen Stefanus, een diepgelovig man, die vervuld was van de heilige Geest, en verder ook Filippus, Prochorus, Nikanor, Timon, Parmenas en Nikolaüs, een proseliet uit Antiochië. 6Ze lieten deze mannen plaatsnemen voor de apostelen, die een gebed uitspraken en hun daarna de handen oplegden. 7Het woord van God vond steeds meer gehoor, zodat het aantal leerlingen in Jeruzalem sterk groeide; ook een grote groep priesters aanvaardde het geloof.

Zeven wijze mannen toegevoegd aan de twaalf apostelen. Zeven bij twaalf. Symbolisch bij Schrijver Lucas. 12 voor Israël en 7 voor de wereld. Het verhaal met Jezus begonnen kan niet beperkt blijven tot Israël alleen en kan niet beperkt blijven tot de Woordverkondiging alleen, ook het praktische, het diaconale krijgt een plaats, een plaats aan Tafel. De twaalf houden het getuigenis hoog, de zeven doen hetzelfde metterdaad, zij zullen er op toezien dat geen mens aan de Tafel van de Heer tekortkomt, Jood noch Griek, man noch vrouw, slaaf noch vrije. Geen wonder dat Lucas meldt dat het woord van God steeds meer ingang vindt in de harten van de mensen, de kerk blijft groeien.

Stefanus is één van de zeven wijze mannen. Hij is als Jezus, hij volgt Jezus in zijn lijden en hij zal hem ook volgen in de dood, hij zal de eerste martelaar van de kerk zijn, *protomartyr*, eerste getuige letterlijk. Stefanus’ naam zelf betekent *Lauwerkrans*.

Schriftlezing: Handelingen 6: 8-15

8Stefanus verrichtte dankzij Gods genade en kracht grote wonderen en tekenen onder het volk. 9Enkele leden van de synagoge van de Vrijgelatenen, waartoe ook Joden uit Cyrene en Alexandrië behoorden, evenals Joden uit Cilicië en Asia, kwamen echter in verzet en begonnen met hem te redetwisten, 10maar ze konden niet op tegen zijn wijsheid en tegen de Geest die hem bezielde. 11Daarop zetten ze anderen ertoe aan te verklaren dat ze hadden gehoord dat Stefanus Mozes en God had gelasterd. 12Ook het volk hitsten ze op, evenals de oudsten en de schriftgeleerden. Ten slotte namen ze Stefanus gevangen en brachten hem voor het Sanhedrin. 13Ze lieten valse getuigen komen, die verklaarden: ‘Deze man keert zich steeds weer tegen de tempel en de wet, 14want we hebben hem horen zeggen dat Jezus van Nazaret de heilige plaats zal afbreken en de gebruiken die Mozes ons heeft overgeleverd zal veranderen.’ 15Alle leden van het Sanhedrin vestigden hun blik op Stefanus en zagen dat zijn gezicht leek op dat van een engel.

Juan de Juanes schilderde ongeveer 1562 een serie over Stefanus' leven en sterven voor de Sankt Esteban in Valencia. Hier zijn verbeelding van Stefanus in de Hoge Raad. Daar getuigde Stefanus en verhaalde over hoe dat eertijds gegaan was met Abraham, Mozes en David, over leven Onderweg, met God aan je zijde die zich niet laat opsluiten in betonnen wetten en stenen heiligdommen. Een God die meetrekt in de Geest en waar Jezus van getuigde. De stenen tempel moet afgebroken worden, een geestelijke tempel, die van de Opstanding neemt haar plaats in. Wij aanbidden niet de woning, wij aanbidden Hem die bij ons mensen woning wil maken, bij Jood en bij heiden. Wij moeten ons ervoor hoeden dat wij Israël alleenzalmakend achten en de tempel zien als de enige plek waar Gods heerlijkheid woont. Je kunt God niet op één plaats vastpinnen, Hij is je altijd een paar stappen voor, zijn heerlijkheid is meestal daar waar jij nog niet bent'.

Godslasterlijk, was het oordeel tegen deze volgeling van Jezus, die hier drie jaar na het proces tégen Jezus opnieuw staat te getuigen van waar Jezus voor stond.

Stefanus besluit zijn getuigenis zo:

Schriftlezing: Handelingen 7: 51-53

51Maar u bent halsstarrig, onbesneden van hart en van oren; steeds weer verzet u zich tegen de heilige Geest, zoals uw voorouders ook al deden. 52Wie van de profeten hebben uw voorouders niet vervolgd? Degenen die de komst van de rechtvaardige aankondigden hebben ze gedood, en zelf hebt u nu de rechtvaardige verraden en vermoord, 53u die de wet ontvangen hebt door tussenkomst van de engelen, maar er niet naar hebt geleefd.'

Stefanus' verweer bracht hem eerder dichterbij de dood dan er vandaan. Zijn woorden sneden de mannen van het Sanhedrin door de ziel. Knarsetandend van woede. Stefanus

besepte dat zijn laatste uur geslagen had en vol van de Heilige Geest richtte hij zijn blik naar de hemel: hij zag de heerlijkheid van God. En Jezus zag hij, staande aan de rechterhand van God, als om hem te verwelkomen.

Schriftlezing: Handelingen 7: 56b – 60

en hij zei: 'Ik zie de hemel geopend en de Mensenzoon, die aan Gods rechterhand staat.'
57Maar ze schreeuwden en tierden, hielden hun handen voor hun oren en stormden met zijn allen op hem af. 58Ze dreven hem de stad uit om hem te stenigen. De getuigen gaven hun mantel in bewaring bij een jongeman die Saulus heette. 59Terwijl Stefanus gestenigd werd, riep hij uit: 'Heer Jezus, ontvang mijn geest.' 60Hij viel op zijn knieën en riep luidkeels: 'Heer, reken hun deze zonde niet aan!' En na deze woorden stierf hij.

Vele afbeeldingen zijn er gemaakt van de steniging van Stefanus. Zoals deze prent van een onbekende kunstenaar, gedrukt in Lunenburg in 1672:

Stefanus zelf, die heilig is verklaard als de eerste martelaar na Jezus, wordt vaak zo afgebeeld:

We zien een steen, van de steniging. We zien de kleding van een diaken, omdat hij diaken was. Een boek in de hand, omdat hij getuigde van de verhalen uit de Schrift. Opvallend is dat hij geen baard draagt hier. Dat is om te laten zien dat hij jong was, een leeftijdsgenoot van Jezus en dat hij jong gestorven is. Stefanus' heiligendag is 26 december, 2^e Kerstdag, en hij is de patroon voor steenhouwers, metselaars, timmerlieden, vloerenleggers en andere beroepen die met stenen te maken hebben.

Een lied dat Stefanus getuigenis verwoord is lied 825 waarvan wij nu de coupletten 1,2 en 3 zingen

lied 825: 1,2,3

chaos en samenklank met 'Ubi Caritas'

overdenking

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, lieve mensen van God,

I

De bedoeling was dat wij een kakofonie zouden creëren. Kakofonie is het door elkaar heen klinken van niet bij elkaar passende of niet op elkaar afgestemde geluiden. *Kako* is lelijk, *fonie* is geluid, dus lelijk geluid. Dat viel nog aardig mee, het klonk meer als een bijzondere meerstemmigheid. Maar het idee was om je even te laten voelen hoe het klinkt als je elkaar niet meer verstaat en ieder voor je zelf eigen dingen roept, door elkaar heen. Overigens, straks gaan we *Ubi Caritas* bij de gebeden in harmonie zingen.

II

Een echte kakofonie ontstond in de kerk van Maassluis, tweede helft achttiende eeuw. Er was daar een ernstig Psalmenoproer, waar Maarten 't Hart een historische roman over schreef. In het jaar 1773 werd er een nieuwe Psalmenberijming geïntroduceerd, de berijming die wij de oude berijming noemen, die van 't *Hijgend hert der jagt ontkomen*, maar die toen gezien werd als verfoeilijke nieuwlichterij en bovendien wilden verschillende mensen ietsje sneller zingen. Er ontstond een soort van oorlog die gevoed werd ook door andere, sociale ontevredenheden en er werd enorm geschreeuwd, door elkaar heen en daar bleef het niet bij, er ontstonden rellen, mensen gingen elkaar te lijf. Het was een heftige strijd, waarbij *om 't seerste werd uytgekreten*.

III

De Heilige Geest van Pinksteren heeft apostelen angevuurd en bezielt, zo vertelt Lucas in Handelingen 2 en velen kwamen tot geloof, de eerste oergemeenten ontstonden. Mensen van uiteenlopend plimage, van verschillende achtergronden, ook religieuze. En ja hoor, het gaat al heel snel mis. Het lijkt wel op het Scheppingsverhaal, de schepping dampd nog na van nieuwigheid of de mens gooit roet in het eten. En zo die eerste gemeenten rond de Opgestane Heer. Ontevredenheid en onenigheid. In een notendop: de joodse jodenchristenen van Israël zelf, die zich strak houden aan de wetten en regels, en de iets verlichtere jodenchristenen uit de volken, hellenistische, die zich iets minder gebonden voelen aan de strakheid van de regels. En daaronder nog een andere ontevredenheid: de 12 apostelen richten zich vooral op de Woordverkondiging, maar de armenzorg, het diaconale blijft onderbelicht. Daar is ondersteuning voor nodig. Goed dan: zeven dienaren, die zich toeleggen op de praktische bediening van behoeftigen, diakenen. Stefanus is er één van.

IV

Stefanus wil zijn als Jezus, hij wil Jezus dienen met heel zijn hart. *Ik wil jou van harte dienen.* Stefanus is net zo ruimhartig als Jezus, hij denkt en doet als zijn Heer. Maar net als zijn Heer stuit zijn ruimhartigheid op verzet. Groot verzet. Een rechtzaak, die zoals je kunt voorspellen in het nadeel van de dissident uitpakt, oftewel: Stefanus krijgt de doodstraf. Net als zijn Heer. Hij is de eerste na Jezus zelf die de getuigendood sterft, de marteldood. *Martyr* wordt hij, *protomartyr*, eerste martelaar. Eerste van vele velen die de getuigenkalenders en heiligenkalenders bevolken. Ja zij stierven allemaal aan hetzelfde ideaal.

V

Vorige week zaterdag was ik getuige van de diakenwijding van onze jonge Rooms Katholieke collega James Keuben. Het was in de Catharinakathedraal in Utrecht, een zeer indrukwekkende viering, waarin James zijn leven wijdde aan de Heer die er is voor armen en behoeftigen. De aartsbisschop die de wijding leidde zei: ook als je priester wordt en bent, blijf je diaken voor het leven. Aan je huid voel je dat je diaken bent, een toegewijde in het spoor van Jezus.

Eergisteren was ik bij de afscheidsviering van onze dierbare collega Corrie van Egmond uit Hengelo. Zij was diaconaal werker in de Waterstaatskerk, en stierf na jaren van ernstig ziek zijn, 65 jaar nog maar. Zij gaf met hart en ziel handen en voeten aan de opdracht van Jezus om er te zijn voor de vluchteling, de arme, de hongerige, de zieke, de behoeftige. Indrukwekkend, twee diaconaal geroepen in het spoor van Jezus, verschillende tradities, één in de toewijding om hun leven in handen te leggen van de Heer. Ik ben van U en U bent van mij!

VI

Deze korte en bondige zin uit het lied dat we straks gaan horen werd de titel van deze viering. Want dat was wat Stefanus bewoog en dreef. De directe nabijheid van God, het rechtstreekse contact voor het Aangezicht van God, zoals later ook Luther het verkondigde en uitdroeg. Niet een stelsel van regels of dogma's, geen enorme stenen gebouwen als tempels of in beton gegoten tradities, maar een levend contact met de levende Heer, in de Geest, in de Geest van Pinksteren. De Geest die gaat waarheen zij wil, de Geest die vrij is om harten te zoeken en te vinden en die mensen in haar beweging mee wil nemen als levende stenen voor het Koninkrijk van God.

VII

Je zou kunnen zeggen dat Stefanus net als Jezus een dwarsligger was, een revolutionair, een protesterende en zo is hij, zijn zij zeker ervaren, als lastig en gevaarlijk vooral. Want ze gingen in tegen gevestigde orden, maar niet om het dwars zijn als doel. Zij werden gedreven door de Heilige Geest die hun harten in vuur zette, hun zielen verlichtte en hun handen zegende, trouw en vaardig tot zijn werk.

IIX

O Stefanus, die steevast afgebeeld is met een steen, omdat jij door steniging omkwam, jij die juist in het verweer kwam tegen de hardheid van steen, de kilte van steen. Jij die zo vurig leefde voor je diaconale roeping om er te zijn voor hen die het nodig hebben, hen die achtergesteld worden, hen die uitgebraakt worden in de samenleving, hen wier levenswaarde wordt ontzegd, hen die levenskansen worden afgenomen, o jij Stefanus, die zo vurig geloofde in de Geest van God, van Ik ben van U en U bent van mij! Wij noemen jouw naam, wij eren jouw gedachtenis, wij vereren je niet, maar laten ons als het goed is aanspreken door jouw drijfveer, jouw geloof, jouw hoop, jouw liefde, jouw bewogenheid. Jouw levende hart, dat openstond voor Jezus en dat hém zag in een voor jouw ogen geopende hemel.

IX

Schep in mij een zuiver hart, o God, vernieuw een oprechte geest binnen in mij, verwijder het hart van steen uit mij en geef mij een nieuw kloppend levend hart en nieuwe ogen. Dat U bent van mij en ik van U!

Amen

lied om naar te luisteren (met beeld) lopen over water – Hillsong

<https://www.youtube.com/watch?v=tnmJsp7Okhw>